

Nemzetközi Érettségi VIII.

Sándor Éva

A szakdolgozat és a CAS a Nemzetközi Érettségi (IB) programjában

Ahhoz, hogy IB-diplomát kapjon valaki, nem elég az általa választott hat tantárgyból jól teljesítenie, hanem további követelményeknek is meg kell felelnie. Ezek a következők: a kétéves felkészülési idő folyamán egy 4000 szavas szakdolgozatot kell megírnia és teljesítenie kell a CAS-követelményeket is. Záró tanulmányunkban ezen feltételeket ismertetjük.

A szakdolgozat (Extended Essay)

A szakdolgozat célja

A szakdolgozat olyan 4000 szavas dolgozat, amelynek megírásához a diáknak önálló kutatómunkát kell végeznie. Célja az, hogy minden diák megtanulja, hogyan kell egy általa feltett kérdésre megtalálni a választ, illetve bizonyítani egy általa felállított hipotézist.

A dolgozat témája

A szakdolgozat témája bármelyik olyan tantárgyhoz kapcsolódhat, amely az IB-ban választható. Nem szükséges, hogy a diák az adott tárgyat tanulja, még az sem, hogy az adott iskola azt a bizonyos tárgyat tanítsa. A választható tárgyak ezek szerint a következők:

Első idegen nyelv, második idegen nyelv, biológia, gazdaság és szervezés, számítástechnika, filozófia, fizika, földrajz, irodalom, kémia, képzőművészet/iparművészet, klasszikus nyelvek, közgazdaságtan, környezetvédelem, matematika, történelem, pszichológia, szociális antropológia, zene.

Fontos, hogy a téma csak akkora területet öleljen fel, amekkorát a diák mélységében is képes megvizsgálni. A téma gondos kiválasztásában, valamint a kutatómunka megszervezésében segíti a diákokat az úgynevezett supervisor (tanácsadó tanár). A tanácsadót a tanulók választhatják, de természetesen olyan tanárt kell keresniük, aki az adott témához ért. Amennyiben az iskolában nincs olyan szaktanár, aki egy-egy témában segíteni tudna, vagy bizonyos kísérletek elvégzését biztosítani tudná, úgy külső tanácsadót kell találni. Ebben az esetben is szükséges azonban egy iskolai felügyelő, aki bár a tartalmi kérdésekben nem tud tanácsot adni, a formai követelményekkel kapcsolatban segíti a tanulót.

A dolgozatot angol nyelven kell elkészíteni, illetve azon a nyelven, amely nyelven a tantárgyakat tanítják. Lehetőség van tehát arra is, hogy spanyol vagy francia nyelven készüljenek, azokban az iskolákban, ahol ez a célnyelv. Az egyetlen kivétel az irodalmi témájú dolgozat, amelyet az elemzett mű nyelvében kell megírni.

A szakdolgozat értékelése

Az elkészült művet az iskola az IB szervezete által kijelölt vizsgáztatóhoz postázza, akinek feladata a dolgozat értékelése. A tanácsadó javasolhat értékelést, de nem köteles erre. Minden esetben köteles azonban tanúsítani, hogy a dolgozatot a diák önállóan készítette. A dolgozatot 0-tól 36-ig pontozzák a következő szempontok szerint:

Általános követelmények

1. táblázat – Az általános követelményekben meghatározott hét szempont alapján 24 pontot lehet elérni

A kutatási kérdés milyensége és megfogalmazása	3
A diák által gyűjtött és felhasznált információ viszonya a kutatási témához	3
Az adatok elemzésének és értékelésének megtörténte	4
A tárgyalás stílusa, felépítése	4
A kutatási kérdés megválaszolása, az összegyűjtött adatokkal való alátámasztása	4
Rövid tartalmi kivonat (abstract)	2
Formai követelmények (szószám, bibliográfia, lábjegyzetek, tartalomjegyzék)	4

Szaktárgyi követelmények

2. táblázat – 12 ponttal jutalmazták a szaktárgyi követelmények három szempontját

A tárgy ismerete, adatkezelés, ítéletalkotás	4
A leíró elemzés és kritika egyensúlya	4
A tárgyalás kulturális, illetve történelmi kontextusba helyezése	4

Amint az mindebből látható, a hangsúly a formai követelményeken van. Ez azért van így, mert a szakdolgozat célja elsősorban nem az, hogy valami eredeti gondolat, felfedezéssel álljon elő a diák – ez ebben a korban nem is igen várható –, hanem az, hogy megtanulja az esszéírás követelményeit, ismerkedjen a kutatómunkával és ezáltal felkészüljön az egyetemi munkamódszereire. IB-diplomás tanulók egyetemi tanulmányaik során kiváló hasznát veszik ennek az előgyakorlatnak.

A CAS

Az IB-tanterv olyan teljes oktatási programot kínál, amelyben a hagyományos elméleti tárgyak és a kevésbé formális gyakorlati tevékenységek egyaránt jelentősek.

A CAS – *Creativity* (kreativitás), *Action* (testedzés) és *Service* (szociális munka) – a diploma gyakorlati eleme, amelyből természetesen nincs vizsga, de a Nemzetközi Érettségi szervezete nagy jelentőséget tulajdonít ennek a „tárgynak” is, ezért elvégzése nélkül nem ad diplomát.

A CAS filozófiája a következő feltételezéseken alapul:

– A nevelés nem a tanteremben és a vizsgateremben kezdődik, illetve ér véget, hanem mindkettőn kívül is létezik.

– A nemzetközi nevelésnek messzemenően meg kell haladnia azt a szintet, hogy egyszerűen csak információt adjon, magában kell foglalnia a személyiségfej-

lesztést, az értékek és szemléletmód kialakítását, amelyek segítenek a faji, osztály-, vallási, nemi és politikai előítéletek leküzdésében.

- A közösség szolgálata (akár helyi, nemzeti vagy nemzetközi közösségé) kiegészíti az intellektuális fejlesztést és az elméleti tananyagot.

- Az IB-iskolák (akár nemzeti, akár nemzetközi) számára kihívás és jó lehetőség, hogy felvehetik a kapcsolatot a helyi közösségekkel, és így elősegítik a nemzetközi megértést.

- A *Creativity* és *Activity* azonos hangsúlyt kell kapjon a *Service*-szel. A CAS legyen kihívás minden egyes diák számára, célja legyen, hogy fejlessze a diák felfedező hajlamát és önbizalmát, segítse őt egyéni érdeklődési körének és képességeinek fejlesztésében, növelje felelősségét a közösség iránt általában és különösen a hátrányos helyzetűek iránt.

Mit jelent a CAS?

A CAS a két évig tartó IB-program szerves része. Célja a gyakorlati tanulás, amelyet minden diák heti három-négy órában végez, akár különböző tevékenységek folytatva, akár egyetlen project keretében.

A *Creativity* valamely művészeti ágban való tevékenységet jelent, az *Action* sportot vagy bármilyen testedzést foglal magában, a *Service* részben szociális munkát, részben környezetvédelmi vagy valamely nemzetközi programban való részvételt jelent. Néhány tevékenységet felsorolok példaként, amelyeket diákjaink az elmúlt években folytattak:

Creativity: részvétel a kézművesszakkörben; videofilm-készítés; részvétel az iskolai kórusban; filmklub szervezése, vezetése, illetve részvétel a filmklub foglalkozásain; iskolai újság szerkesztése, cikkek írása; az iskola évkönyvhöz anyaggyűjtés, fényképek készítése, a könyv szerkesztése; zenekari tagság; iskolai színjátszóköri tagság; fellépés iskolai rendezvényeken; szalagavató bálon különböző táncok koreografálása, betanítása és előadása.

Action: foci, röplabda, kosárlabda, tenisz, karate, úszás, kocogás, evezés stb. Több diák ezen sportokban edzősködött, kisegítve a testnevelőket. Ez tulajdonképpen magában foglalja a *Service* kategóriát is.

Service: kisegítés a XVIII. kerületi gyermekotthonban; angol nyelvoktatás óvodákban, általános iskolákban; részvétel a budapesti „Esély” családsegítő központ munkájában; plakátok készítése; télapóműsor készítése, előadás, ruha és játékok gyűjtésének megszervezése az iskolában a VIII. kerületi rászoruló gyerekek számára, korrepetálás; karácsonyi és húsvéti ajándékkészítés, műsor összeállítás és előadása az I. számú szívklubunka gyermekosztályán; műsor a Pethő Intézetben kezelt gyermekek számára, kisegítés kirándulásokon; részvétel az Amnesty International munkájában; részvétel a Greenpeace munkájában; iskolai papírgyűjtés szervezése és hasznosításának megszervezése; AIDS-tanfolyam elvégzése és felvilágosító munka az iskolában.

A CAS-program szervezési feladatai

A CAS-supervisor (a CAS-programért felelős tanár) év elején ismerteti a feltételeket, és megkéri a diákokat, hogy gondolják végig, mivel szeretnének foglalkozni a két év alatt. Az esetek többségében a diákoknak már korábban kialakult az érdeklődési körüknek megfelelő CAS-tevékenységük, kivéve talán a szociális mun-

ka vonatkozásában. Nagyon gyakran azonban erre is van rögtön ötletük. Azokkal a diákokkal, akiknek segítségre van szükségük, a CAS-supervisor megbeszéli a lehetőségeket, és segít a program megszervezésében. Nagyon fontos, hogy az iskolában a kollégák segítőkészek legyenek, és az iskolavezetés anyagilag és erkölcsileg is támogassa a diákok és tanárok munkáját. Olyan iskolában, ahol sokféle szakkör, sportkör, művészeti együttesek és önképzőkörök működnek, könnyű kiválasztani a megfelelő tevékenységeket. Természetesen az ideális az, ha a diák önállóan dolgozik és alakítja ki programját.

Értékelés

A két év folyamán minden diák rendszeresen beszámol munkájáról, illetve értékeli azt. A CAS-supervisor figyelemmel kíséri a diákok munkáját és fejlődését, rendszeresen megbeszéli a diákokkal tapasztalataikat, értékeli tevékenységüket. A második év végén mind a diák, mind pedig a tanár értékelést ír a tanuló két éves munkájáról. Ha az IB szervezete nem találja kielégítőnek a programot, akkor a tanuló nem kaphat diplomát. Jutalmazás nincs.

A CAS jelentősége

Az IB-tantárgyak között nem szerepel a testnevelés, ezért fontos eleme az *Action* a CAS-nek. A jó megoldás az, ha mindenki olyan sportággal foglalkozhat, amelyet maga választ, arról nem is beszélve, hogy számos olyan tanuló van, aki rendszeresen jár edzésekre, esetleg élsportoló. Miért kellene a heti 4–10 órás edzéseken kívül még az iskolai testnevelési órán is részt venniük?

A *Creativity* elemhez, azt hiszem, nincs sok hozzáfűznivaló, ez is elősegíti a sokoldalú emberré válás folyamatát. Szeretném itt is aláhúzni a választási lehetőség jelentőségét. Ily módon ugyanis az iskolai munka és a hobby nem két teljesen különböző, esetleg egymással ellentétes tevékenység, hanem egy és ugyanaz. Jó lenne, ha a többi iskolát is próbálnák ilyen módon közelíteni az élethez.

A társadalmi munka néhány éve még életünknek fontos tartozéka volt. Megtánuultuk, hogy nem csak pénzért lehet dolgozni, hogy az önzetlenül, másokért végzett munka örömet szerez nemcsak annak, akiért végezzük, hanem annak is, aki végzi. Felelősségre nevel nemcsak magunk, de mások iránt is. Az elmúlt néhány évben a társadalmi munka rosszul csengő kifejezéssé vált, s ekközben a nyugati országokban nagy divatja lett. Méltán. Talán új néven, esetleg új tartalmakkal ismét be lehetne vezetni a kötelező közösségi munkát oktatási intézményeinkben.